

Mostanában sok szó esik arról, hogy, mi legyen a régi Várszínház épületével. Egyes verziók szerint irattárnak szánják, egy másik terv az, hogy katonai raktárnak alakítják át, de szó van arról is, hogy templom lesz belőle.

Valamikor a pálosszerzetesek kolostora volt a színház helyén, majd amikor József császár a pálosokat kitiltotta az országból, a karmeliták kapták meg a templomot, de rövid idő múlva a császár tőlük is elvette és német színészeknek adta, hogy ott színházat csináljanak. Így lett Isten templomából Thália temploma. A színpadon hátul még meg vannak a régi oltár nyomai és a sülyesztőben, amelynek helyén valamikor kripta volt, egy-egy bedőlt fülkéből porladozó fehér csontok kerülnek elő.

Régi porosodó iratok közül keresgeltük ki a Várszínházra vonatkozó adatokat és a Nemzeti Színház múzeumában sok érdekes régi színlapot és feljegyzést találtunk.

Budán a Várszínházban játszottak először magyar színészek. Akkor még Budavárbéli-színház volt a neve és a társulatot Magyar Játzó Társaságnak nevezték. Az első direktor Kelemen László volt. Az első budai direktor nem színházi ember, hanem prókator volt. A színház bérlője gróf Unwert, akitől csak magyanehezen kapták meg a színházat a magyar színészek.

Az első magyarnyelvű előadást 1792 május 5-én tartották.

Egy régi pénztárjelentésből sok érdekes adatot tudtunk meg és okulásul a mai sztároknak és azoknak, akik elégedetlenek a gázsijukkal, itt közlünk pár érdekes számot.

A legnagyobb összeget, harminc forintot, Moor Anna leányasszony kapta. Gaál Franciska ilyen fizetés mellett nem szerződött volna a Várszínházhoz. Sebestyén Géza elégedetlenkedő zenészeinek vigasztalóul írjuk meg, hogy Lavotta János, aki a jelentés szerint a „muzsika direktora” volt, 15 forintot kapott hópénzre, ahogy akkor a gázsit nevezték. A tíz főnyi zenekar összesen 60 forintot kapott. Legérdekesebb pozíció a sugóé lehetett, mert a 20 forint, amit kapott, aránylag nagy fizetésnek számítható, hiszen a legtöbb színész 15 forintért szerződött.

Egy hónap alatt „tizenkét mutatóványokra” bérelték ki az osztrák gróftól a színházat és minden mutatóványért három aranyokat kellett fizetni.

Érdekes a segédszemélyzet fizetési adatai és a különböző költségek is.

Két tzedulahordó (a színlaposztók neve) 10 forintot kapott. A színházi borbélynak „hajfodorító” volt a neve és 16 forint fizetése volt. A reflektor abban az időben gertya volt és ez nagy megterhelése volt a színház jövedelmének. A jelentés szerint a szappanyosnak fagyúgyertyáért 36 fo-

rintot fizettek az első hónapban. A kéményseprőnek tüzrevizyázásért 3 forint huszonnegy krajcárt adtak. Ez volt a mai tűzoltói ügyeletes díj ös. Vigalmi adónak, rendőrségi díjnak nem találtak nyomát a feljegyzések között. Ellenben „kotsi” címen 12 forintokat láttunk elszámolva. Ez a „kotsi” azt jelentette, hogy abban az időben a színeseknek nem volt ezüst Lanciájuk, hanem a színház kocsija szállította őket Pestről a hajóhídon át a színházhoz. Érdekes, hogy ez a szokás a Várszínház legújabb koráig fentmaradt és amikor a Nemzeti Színház kezelése alatt állott, még a háború alatt is a magánzereplőket a színház hintóján, a kar tagjait egy autóbuszfélen szállították a Körút sarkáról a várba.

Előadás után a közönséget fátylós emberek várták, akik pár krajcárért hazáig kísérték a sötét budai utcákon a nyakkitöréstől érthetően óvakodó őseinket.

A pénztári jelentés végösszege 814 forint és 24 krajcár volt. Utána számoltuk az első színházi titkár számadásait és elkésvé ugyan, de rájöttünk, hogy 60 krajcárral tévedett az összeadásban a direktor tiszébre. (Reméljük, nem lesz bünpör a dologból különben úgy is elévült már.)

Kelemen László társulatának szigorú törvényei is voltak. Ez is azok közül való.

IX. 13. paragrafus. Nem engedtetik a férjfinak, hogy a fejrsemélynek száját tsókolya. Ha azt a játék megkivánnya, homlokát tsókolya.

Az akkori színházi törvényesék a bűnösöket kópénkük hatodára büntelte.

Kelemen László társulata megbukott. Biztosan ő is a gazdasági viszonyokra hivatkozott. Ugyanis télen nem tudott előadást tartani, mert a hatalmas épület fűtése nagyon sokba került.

A következő évben a Nemzeti Játsszótársaság szerepelt a Várszínházban. Színlapjukon latinul az állott: Theatri Nationalis. Ők is megbuktak és ezután hosszú időn keresztül vidéki társulatok látogattak el pár hétre Budára játszani. A Nemzeti Színház 1870-ben vette kezelésébe a Várszínházat. Minden nyáron 13 előadást tartottak. A „Dalos Pista” előadásával nyitották meg a színházat. A Nemzeti Színház 1916-ig tartotta fenn a Várszínházat. Az

utóbbi időben hetenként három előadás volt, egy opera és két dráma. A háború második évében becsukták a Várszínházat. Az okok ugyanazok voltak, mint 1792-ben: sokba került a fűtés. Bánffy intendáns ebben az időben udvari színházat akart csinálni a Várszínházból, de fölhagyott tervével, majd két év múlva, 1918 március 21-én megnyitotta a színház kapuit az „Erősebb” című saját darabjával. A darab megbukott, a színházat újra becsukták.

A Várszínház történelméhez több nagynevű színművészünk karrierjének indulása fűződik. Itt lépett először színpadra Ferenczi Ferenc, Alfonz úr „Adrien”-jében, mint növendék. Laborfalvi Róza és Gyenes László szintén itt érték el első sikereiket. Márkus Emilia művésznő, mint színinövendék 1875-ben a Várszínházban lépett először a világot jelentő deszkákra.

Ezek a világot jelentő deszkák a Várszínházban nagyon korhadtak már, de azért raktárnak jó lesz. Érthető, hogy senki sem gondolt arra, hogy a Várszínházból színházat kellene csinálni. A fűtőanyag most is drága...

— Vig —

A Várszínház ma (Labori felv.)